

POSUDEK OPONENTKY

Student: Bc. Vojtěch Kračmar: Mezi chodníkem a silnicí (2014)

Magisterský obor Sociální a kulturní ekologie FHS UK

Oponentka: PhDr. Tereza Pospíšilová, PhD.

Etnograficky laděná práce Vojtěcha Kračmara pojednává o fenoménu radikálních městských cyklistů („messengers“) v Praze, který interpretuje jako kmen ve smyslu díla Michela Maffesoliho. Práce si klade za cíl popsat zkoumaný jev a porozumět mu, přičemž se zaměřuje na tři oblasti: (a) styl skupiny, reprezentovaný především kolem, (b) komunikace uvnitř skupiny i navenek a vstupování aktérů do veřejného prostoru, (c) interpretace jednání aktérů v kontextu trvale udržitelného rozvoje. Výsledný text s těmi to cíli výborně koresponduje a velmi dobře je naplňuje.

Obsahová stránka:

- Konceptuální rámec práce popisuje dobře všechny základní pojmy. Vzhledem k tomu, že klíčový je koncept kmene, uvítala bych ale, kdyby jím teoretická část skutečně začínala; pojem se začíná používat hned zkraje, ale jeho výklad přijde až posléze. Výklad tohoto pojmu by také mohl být důkladnější. Výklad se zřejmě v duchu díla Maffesoliho (které bohužel neznám) nese dost často v metaforách (např. „tulák“ opouští „trvalé bydliště“), ale pro nezasevěného sociologa samotná metafora není dost objasňující a chtěla by doplnit dalším popisem (např. mám při čtení problém s tím, že „tulák“ se přece obvykle toulal sám a „kmen“ neměl; popisování cyklisté přece „trvalé bydliště“ mají a mají ho zřejmě v Praze, ke které se kmen určujícím způsobem váže). Pojem tak pro mě zůstává vágní a při četbě empirické části jsem si to opakovaně uvědomovala: Jak vlastně poznám - a hlavně jak to přesně poznal autor? - že v datech jde právě o „kmen“, že to je vhodný koncept, který je vysvětluje?
- Také bych uvítala hned na začátku práce jasnější ukotvení samotného fenoménu „messengers“ ve vztahu k městské cyklistice obecně a ke snahám různých spolků nebo jednotlivců o její prosazování v Praze (čím se podobají, čím se liší).
- Struktura práce je dobrá až na pár míst. Části „Mezi chodníkem a silnicí“, „Liminalita“, „Kolo“ a „Ziny“ se zdají být dle číslování součástí „1.3. Veřejný prostor a moc“, ale obsahově to nesedí; také prostorově jsou zde odsazení (¾ strany na s. 23 a ½ strany na s. 27), kterým nerozumím. Část „Kolo“ se tematicky opakuje s bodem 4. „kolo“ na s. 24, nešlo by propojit? Část 1.4. „Zasazení do kontextu TUŽ“ vzhledem k předchozímu textu působí nesourodě, protože je napsaná bez vazby na studovaný jev. (Naopak mně příjemně překvapilo, že v samotné interpretaci nakonec souvislosti jevu s TUŽ skutečně pojmenované jsou.)
- Práce si nestanovuje hypotézy, ale v souladu s etnografickými pojetím se orientuje na stanovené výzkumné otázky. Metodologická část se věnuje všem podstatným momentům, ale mnohdy je to málo explicitní a přesné. Např. z popisu zkoumaného vzorku mi není jasné, koho přesně student zkoumal, kde přesně začal, do jaké míry zkoumal i sebe (a pokud ano, jak přesně při tom postupoval), zajímal by mne na tomto místě alespoň odhad toho, s kolika lidmi mluvil, kolik dílen pokrývá a jaká vlastně je role dílen. Některé tyto věci se vyjasní později v textu, ale v metodologické části, kde si čtenář dělá obrázek o systematickosti a věrohodnosti celého procesu, to chybí.

- Detail: v práci se píše, že styl „messenger“ přišel do Prahy kolem roku 2009, ale potom se zase opakovaně píše, že se mu aktéři věnují sedm let (což neseď), přitom to myslím není vysvětleno.
- Při interpretaci a v závěrech se věnuje pozornost Praze a tomu, jak aktéři sestavují a adaptují (západní) styl podle pražských specifik. To působí jen zčásti věrohodně, protože nejsme seznámeni důkladně s tím, jak vypadá styl v západních městech. A je vůbec jeden „západní styl“ nebo se liší podle měst (asi nejen v Praze se adaptují)? Z práce dále neumíme posoudit, zda i v západních městech se styl nemění v čase (možná i v Londýně se od roku 2009 posunuli k helmám?) A pokud má jít o místní podmínky Prahy, mělo by se víc pozornosti věnovat Praze jako specifickému terénu již při popisu terénu, před samotnou interpretací.
- Druhý problém při četbě popisu a interpretace jsem měla s místy, kde autor vyvozuje, že radikální cyklisté svojí jízdou veřejně deklarují své názory na veřejný prostor, že jízda je vědomé ovlivňování veřejného prostoru. Přitom samotné citáty to mnohdy moc nedokládají (s. 52, 53, 58 – je rozdíl mezi „proměnu v město, kde by více lidí jezdilo na kole“ (autor) a „aby vlastně scéna se nějak rozrůstala“ (informátor)). Na druhou stranu později je v textu i řada citátů, které to pěkně dokládají (s. 64, 65), takže výzkumný cíl byl naplněn. Interpretace příliš přesahují citáty místy i jinde („s nadšením pro cyklistiku a snahou o její renesanci v Praze“ (autor) VS „tak ze začátku sme dělali takovýchle vintydžovky na zakázku...“ (informátor)).

Text je napsán pěkným stylem – je čtivý, pružný, kreativní. Také z hlediska mluvnice je výborný, i když pár chybek nebo překlepů jsem tam posléze našla. Drobnou závadou je prázdná a nečíslovaná strana navíc. Práce obsahuje všechny formální náležitosti (kromě souhrnu – summary, pokud je povinnou částí). Student pracoval s přiměřeným množstvím odborné literatury české i zahraniční; pojednává ji přehledně a s porozuměním. Na literaturu systematicky odkazuje; oceňuji, že student odkazuje pečlivě přímo na stránky, protože to zvyšuje důvěryhodnost práce s literaturou). V seznamu literatury jsem si všimla chybějících teček na konci většiny bibliografických údajů.

Práce seznamuje čtenáře s novým, marginálním a těžko uchopitelným fenoménem, pro který se etnografický přístup výborně hodí. Popisuje přitom jev systematicky, detailně a netriviálním způsobem. Autorovi se podařilo ukázat zajímavost a význam studovaných aktérů a činností ve vazbě na veřejný prostor i koncept TUŽ. Mně osobně jako cyklistku i řidičku práce skutečně zaujala a oslovila pro mě novou perspektivou na situace, se kterými se běžně setkávám. I proto tuto podnětnou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím ji výborně (17 bodů).

Otázky:

- Prosím odpovědět na otázky z jednoho bodu výše: Je vůbec jeden „západní styl“ nebo se liší podle měst (asi nejen v Praze se adaptují)? Nemění se styl i v západních městech v čase – neposunuli se i v Londýně od roku 2009?
- V práci se Praha na několika místech pojí s přídavným jménem „středoevropská“. Co přesně to v kontextu práce znamená?
- Je v Praze jeden kmen nebo je jich víc, soustředěných kolem konkrétních dílen? Jak se to dá doložit?

V Kralupech dne 24. 8. 2014

Tereza Pospíšilová